

**ABDULLA AVLONIYNING “TURKIY GULISTON YOXUD AXLOQ”
ASARINING ZAMONAVIY JAMIYATDA INSON QADRI, MA’NAVIY TARBIYA
VA AXLOQIY FAZILATLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI AHAMIYATI**

Mirzaliyeva Zarinabonu Jahongir qizi

Muqimiy nomidagi Qo'qon Davlat Pedagogika Instituti 3-bosqich talabasi
jahongirqizizarinamirzaliyeva@gmail.com. +998908482904

Annotatsiya. Ushbu maqolada Turkiston jadid ma’rifatparvari Abdulla Avloniyning pedagogik faoliyati va jamiyatda inson qadri va ta’lim sifatini oshirishdagi mohiyati ochib berilgan. Avloniyning ta’lim sifatini oshirish borasidagi sa’y-harakatlari ko’p qirrali bo’lib, o’quv dasturi, o’qitish metodikasi, ta’lim infratuzilmasidagi islohotlarni qamrab oldi. U talabalarni nafaqat akademik bilimlar, balki mas’uliyatli fuqarolik uchun zarur bo’lgan axloqiy tamoyillar va fuqarolik fazilatlari bilan qurollantirish muhimligini tan oldi. Avloniy va uning zamondoshlarining ma’rifatparvarlik sa’y-harakatlari bugungi ta’lim tizimi yo’nalishini shakllantirishda hal qiluvchi rol o’ynadi. Zamonaviy pedagogik tamoyillarni targ’ib qilish, madaniy ongni rivojlantirish va insoniy qadriyatlarning ahamiyatini targ’ib qilish orqali ular ta’limga yanada ilg’or va inklyuziv yondashuvga asos soldi. Abdulla Avloniyning pedagogik faoliyati ma’rifatning ta’lim sifatini yuksaltirish, jamiyatda insoniy qadriyatlarni qaror toptirishda o’zgartiruvchi kuchini yaqqol namoyon etadi. Uning merosi ta’limning ijtimoiy taraqqiyot va shaxsning imkoniyatlarini kengaytirish katalizatori sifatidagi doimiy ahamiyatidan dalolat beradi. Uning ideallarini qo’llab-quvvatlash va ularni zamonaviy ta’lim amaliyotiga integratsiya qilish bo’yicha doimiy sa’y-harakatlar tufayli jamiyat yanada ma’rifatli va insonparvar kelajak sari intilishi mumkin.

Kalit so’zlar: Abdulla Avloniy, “Turkiy Guliston yoxud Axloq”, inson qadri, ma’naviy tarbiya, axloqiy fazilatlar, jamiyat, ta’lim, tarbiya, madaniyat, axloq, milliy meros.

**ЗНАЧЕНИЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ АБДУЛЛЫ АВЛОНИ «ТУРКИЙ
ГУЛИСТАН ЙОХУД АХЛОК» В ФОРМИРОВАНИИ ЦЕННОСТИ ЧЕЛОВЕКА,
ДУХОВНОГО ВОСПИТАНИЯ И НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ В
СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ.**

Аннотация В данной статье рассматривается педагогическая деятельность современного педагога из Туркестона - Абдуллы Авлони и его значимость в развитии

человеческих ценностей и образовательных качеств в обществе. Авлони предпринял многочисленные усилия по улучшению качества образования, включая разработку учебных программ, методик преподавания и реформы в образовательной инфраструктуре. Он придал большое значение оснащению студентов не только академическими знаниями, но и этическими принципами и гражданскими достоинствами, необходимыми для ответственного гражданства. Усилия Авлони и его современников в области просвещения играют важную роль в формировании направления современной образовательной системы, поощряя современные педагогические концепции, развивая культурное просвещение и подчеркивая значимость человеческих ценностей. Путем рекламирования инклюзивного образования и подчеркивания важности культурного развития и человеческих ценностей они заложили основу для более осведомленного и сострадательного общества. Педагогическая деятельность Абдуллы Авлони является примером трансформационной силы в повышении качества образования и формировании общественных ценностей. Его наследие служит катализатором социального прогресса и расширения индивидуальных возможностей. Его постоянные усилия по продвижению своих идеалов и интеграции их в современные практики образования указывают на путь к более осведомленному и гуманному будущему обществу.

Ключевые слова: Абдулла Авлони, «Туркий гулистан йохуд ахлок», ценность человека, духовное воспитание, нравственные качества, общество, образование, воспитание, культура, нравственность, национальное наследие.

THE SIGNIFICANCE OF ABDULLA AVLONI'S WORK TURKIY GULISTON YOXUD AXLOQ IN SHAPING HUMAN DIGNITY, MORAL EDUCATION, AND ETHICAL VALUES IN MODERN SOCIETY

Annotation. This article sheds light on the pedagogical activities of the modern educationalist Abdulla Avloniy and his significance in fostering human values and educational qualities within society. Avloniy's efforts to enhance educational qualities are multifaceted, encompassing curriculum development, teaching methodologies, and reforms in educational infrastructure. He recognized the importance of equipping students not only with academic knowledge but also with ethical principles and civic virtues essential for responsible citizenship. Avloniy and his contemporaries' educational endeavors play a crucial role in shaping the direction of the modern educational system, promoting contemporary pedagogical concepts, fostering cultural enlightenment, and emphasizing the significance of human values. By advocating for inclusive education and highlighting the importance of cultural development and human values, they laid the foundation for a more informed and compassionate society. Abdulla Avloniy's pedagogical activities exemplify a transformative force in elevating the quality of education and shaping societal values. His legacy serves as a catalyst for social progress and the expansion of individual opportunities. His ongoing efforts to promote his ideals and integrate

them into modern educational practices indicate a pathway towards a more knowledgeable and humane future society.

Key Words: ethical principles, education, Turkistan Guliston Yoxud Axloq, moral education, holistic human, pedagogy, humanism, character education.

KIRISH. Inson tarbiyasi va uning qadriyatlari shaxsiy masala emas, balki davlat va jamiyat uchun muhim bo‘lgan ijtimoiy jarayondir. Zero, insonning shakllanishi bevosita millat istiqboli va Vatan kelajagi bilan chambarchas bog‘liq. Abdulla Avloniy ta’kidlaganidek: "Tarbiya biz uchun yo hayot, yo mamot, yo najot, yo halokat, yo saodat, yo falokat masalasidir"[1]. Bu fikr jamiyatning har bir a’zosiga inson kamoloti va tarbiyaning naqadar muhim ekanligini eslatadi. XXI asr ostonasida turgan inson ortda qolgan davrni tahlil qilish, xatolarni anglash va kelajak yo‘lini belgilashga harakat qiladi. Bu, ayniqsa, ta’lim sohasida faoliyat yuritayotganlar uchun dolzarb masalalardan biridir. Hozirgi kunda ta’lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalar joriy qilinmoqda. Bunga sabab – an’anaviy ta’lim tizimida bilim faqat o‘qituvchi tomonidan berilgan bo‘lsa, zamonaviy yondashuv esa o‘quvchilarni mustaqil izlanishga, tahlil qilishga, xulosa chiqarishga undaydi. Endilikda o‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o‘quvchilarga ilmiy va axloqiy jihatdan o‘sishga imkon yaratib beruvchi murabbiy sifatida e’tirof etilmoqda. Ta’lim tizimi jamiyat rivojining muhim bo‘g‘ini sifatida qadrlanadi. Bu fikr nafaqat bugungi kunga, balki o‘tgan asrlarga ham tegishlidir. Masalan, Abdulla Avloniy o‘zining “Turkiy Guliston yoxud Axloq” asarida zamonaviy pedagogika, darslik yaratish va o‘qitish uslublarini rivojlantirish muhimligini alohida ta’kidlagan. Uning fikriga ko‘ra, tarbiya faqat o‘qitish bilan cheklanmaydi, balki insonning ma’naviy olamini shakllantiruvchi omil hamdir. Shu bois u o‘z asarini axloqiy tarbiya va adabiyot ishqibozlariga bag‘ishlaganini aytib o‘tgan. Avloniy o‘z asari orqali nafaqat axloqiy ta’limotlarni ilgari surgan, balki pedagogik yondashuvlarning rivojlanishi zarurligini ham uqtirgan[2]. U yangi darslik va ta’lim usullarini ishlab chiqish orqali o‘quvchilarga chuqur bilim berish, ularni zamonaviy jamiyatning murakkab muammolariga tayyorlashga qaratilgan yondashuvni ilgari surgan. “Turkiy Guliston yoxud Axloq” zamonaviy ta’limda ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan, chunki unda insonni har tomonlama yetuk shaxs sifatida shakllantirishga urg‘u berilgan. Avloniyning ta’kidlashicha, axloqiy tarbiya shaxsning xarakteri va xulq-atvorini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Shuning uchun ham u o‘z asarini ta’lim tizimining ajralmas qismi sifatida ko‘rib, inson kamolotida axloqiy qadriyatlarning doimiy ahamiyatga egaligini ta’kidlaydi. Bugungi kunda ham Avloniyning bu qarashlari pedagogika va tarbiya jarayonida dolzarb bo‘lib qolmoqda. Abdulla Avloniy ta’lim va tarbiyani jamiyat taraqqiyotining poydevori deb bilgan. U inson kamoloti, millat istiqboli va Vatan ravnaqi bevosita ta’lim sifati va axloqiy tarbiya bilan bog‘liq ekanini alohida ta’kidlaydi. Shuning uchun ham uning “Turkiy Guliston yoxud Axloq” asari bugungi kunda ham pedagoglar, o‘qituvchilar va ta’lim sohasida faoliyat yurituvchilar uchun muhim metodik manba bo‘lib xizmat qiladi.

Tarbiya masalasi hamisha dolzarb bo‘lib qoladi, chunki u inson va jamiyat kelajagini belgilovchi omildir.

ADABIYOTLAR TAHLILI. Jadid adabiyotining birinchi bosqichi 1905-1917-yillar adabiyotida Turkiston jadidchiligining quyidagi xususiyatlari o‘z ifodasini topdi: 1. Ma’rifatga maqsad emas, vosita sifatida qarash. Avloniy yozadi:

O‘qiganni birimi Ahmadjon,

Yegali uyida topilmas non. Avloniyning bu so‘zlari ma’rifatning mazmun-mohiyatini amaliy vazifalar va jamiyat muammolarini hal etish vositasi sifatida qamrab oladi. Bu erda o‘qish va bilim olish harakati kundalik hayot kontekstida ma’rifatning pragmatik mohiyatini ko‘rsatib, asosiy rizq ehtiyoji bilan yonma-yon qo‘yilgan. Ma’rifatning vosita sifatidagi bunday urg‘u jadidlar ta’lim va ma’rifiy o‘sishga mavhum ideallar sifatidagina emas, balki shaxs va jamoalarning moddiy va ijtimoiy sharoitlarini yaxshilashning amaliy quroli sifatida qaraganligini ko‘rsatadi. Jadidlar odamlarni bilim va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalari bilan qurollantirish orqali ularga o‘z muhitidagi murakkabliklarni yo‘lga qo‘yish va ijobiy o‘zgarishlarni amalga oshirish uchun kuch berishga intilgan.

Ko‘nikma va sharqona aqida bo‘yicha ma’rifatli kishi sarvatli va baxtli bo‘lishi lozim edi. Bu tushuncha o‘zgardi. Demak, birgina ilm -m a’rifat baxt berolmaydi. U istiqloq yo‘lida vosita bo‘lishi, nari borsa, unga yordam berishi mumkin, xolos. Asosiy gap boshqa yerda. Uning 1913-yilda bosilib chiqqan “Turkiy guliston yoxud axloq»ida ham shunga yaqin gap bor edi: «Bobolarimizning «bo‘lsa bo‘lar, bo‘lmasa g‘ovlab ketan zamonlari o‘tub, o‘rniga «bilgan bilar, bilmagan yitar» zamoni keldi. Amerikaliklar bir dona bug‘doy ekub, yigirma qadoq bug‘doy olurlar. Yevropalilar o‘zimizdan olgan besh tiyinlik paxtamizni keturub, o‘zimizga yigirma besh tiyinga soturlar! Ammo, biz osiyolilar, xususan turkistonlilar, dumba sotub, chandir chaynaymiz. Qaymoq berub, sut oshiyimiz, non o‘rniga kesak tishlaymiz! So‘zning qisqasi, hozirgi zamonga muvofiq kishi bo‘lmak uchun ilm va ma’rifat ila barobar iqtisod, insof, tunganmas sa’y, bitmas g‘ayrat lozimdur...” [3.86]. Avloniyning “Bobolarimizning “balki, yo‘q” bo‘lgan zamonlari o‘tib, o‘rniga “bilish, bilish, bilmaslik” zamoni keldi”, degan mulohazalari noaniqlik va mavhumlikdan zaruriyat bilan ajralib turadigan zamonga o‘tishdan dalolat beradi. bilim va xabardor qarorlar qabul qilish. Ushbu siljish zamonaviy hayotning tobora murakkablashib borayotganini va odamlarning tez o‘zgarib borayotgan dunyoga moslashishi va rivojlanishi zarurligini anglatadi. Qolaversa, Avloniyning Amerika va Yevropa iqtisodiy amaliyotlarini eslatishi jahon savdosida keng tarqalgan nomutanosiblik va ekspluatatsiya dinamikasiga izoh sifatida xizmat qiladi. Amerika qishloq xo‘jaligining mahsuldorligi va yevropalik savdogarlarning ekspluatatsion amaliyotlari o‘rtasidagi nomutanosiblik Turkiston va shu bilan birga, Osiyo jamiyatlari uchun yanada samarali va adolatli iqtisodiy strategiyalarni qabul qilish zarurligini ko‘rsatadi. Avloniyning mehnatsevarlikka, halollikka, xo‘jalik yuritishga da’vati bilim va ma’rifat bilan bir qatorda amaliy fazilatlar zarurligiga ishonchini ifodalaydi. Avloniy iqtisodiy mustaqillik va halollikni targ‘ib qilib, farovon va adolatli jamiyat qurishda axloqiy xulq-atvor va mas’uliyatli boshqaruv muhimligini ta’kidlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. Shuni ta’kidlab o’tish kerakki, barkamol va har tomonlama salohiyatli yoshlarga ta’lim va tarbiya berish masalasi har bir muallif asarining bosh g’oyasi sanaladi. Ta’lim va tarbiya esa hayotning eng muhim tayanchi hisoblanadi. Abdulla Avloniy tarbiyaning doirasini keng ma’noda tushunadi. Uni birgina axloq bilan chegaralab qo’ymaydi. U birinchi navbatda bolaning sog’ligi haqida g’amxo’rlik qilish lozimligini uqtiradi. Shu jumladan 1913 yilda Avloniyning „Turkiy guliston yoxud axloq“ asari chop etildi. 1917 yilda esa ikkinchi marotaba nashr etildi. Kitob maktablarning yuqori sinf o’quvchilari uchun yozilgan. Lekin asrimiz boshlaridagi o’zbek jadid ma’rifatchiligining noyob hodisalaridan bo’lgan bu asarning ahamiyati faqat maktab doirasi bilan cheklanmadi. U adabiyot va axloq havaskorlari uchun ham qo’llanma bo’lib xizmat qiladi. Avloniy o’z asarini yaratishda Shayx Sadiy izidan bordi. Kitobning “Turkiy guliston yoxud axloq” deb nomlanganligi bejiz emas [4.62]. Darhaqiqat, Abdulla Avloniyning “Turkiy guliston yoxud axloq” asarida o’z aksini topgan ta’lim-tarbiyaga yondashuvi yoshlarni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash muhimligini har tomonlama anglaganini ko’rsatadi. Avloniyning ta’lim-tarbiyaga e’tibori oddiy axloqdan tashqarida; u bolaning salomatligini ularning rivojlanishining asosiy jihati sifatida birinchi o’ringa qo’yish zarurligini tan oladi. Sog’liqni saqlashning ta’limning asosiy yo’nalishi sifatida kiritilishi Avloniyning yoshlar salohiyatini rivojlantirishga yaxlit yondashuvini ta’kidlaydi. Avloniy jismoniy, aqliy va axloqiy farovonlikning o’zaro bog’liqligini anglagan holda, shaxsni har tomonlama kamol toptirishni birinchi o’ringa qo’yadigan ta’lim-tarbiyaga mutanosib yondashish tarafdori. Abdulla Avloniyning “Turkiy guliston yoxud axloq” asari uning ta’lim-tarbiyani axloqiy, aqliy va jismoniy tomonlarini o’z ichiga olgan keng tushunchasi namunasidir. Avloniy yoshlarga ham, adabiyot ixlosmandlariga ham yo‘l-yo‘riq ko‘rsatib, O‘zbekistonda davom etayotgan ma’rifatparvarlik harakatiga o‘z hissasini qo‘shmoqda, ilm olish madaniyati, odob-axloq va har tomonlama kamol topmoqda. Bu davrda ham o‘tgan davrimizda ham ahamiyatga molikli asar yuqorida keltirib o‘tilgan Abdulla Avloniyning “Turkiy guliston yoxud axloq” asari 20 asr boshlaridagi pedagogik fikrlar tarqqiyotini o‘rganish sohasida ahamiyatlidir. Abdulla Avloniyning bu asari o’sha davr jamiyati uchun katta ahamiyatga egadir. Asar axloqiy ta’lim va ta’lim tarbiyaviy asardir. Abdulla Avloniy pedagog sifatida inson qadri yuzasida fikr yuzasidan “Agar bir kishi yoshligida nafs buzilib, tarbiyasiz, axloqsiz, bo’lib o’sdimi, allohu akbar bunday kishilardan yaxshilik kutmoq, yerdan turib yulduzlarga qo’l uzatmoq kabidur” [5.241], -deya ta’kidlagan. Uning fikricha insonning axloqiy xislatlarining tarkib topishida ijtimoiy muhit, oilaviy sharoit va atrofdagi kishilar katta ahamiyat kasb etadi. Insonlarda fikrlash qobiliyatini o’stirish va bu ta’lim-tarbiya bilan muntazam shug’ullanish benihoya zarur va muqaddas vazifa. Binobarin u muallimlarning, “diqqatlariga suyangan, vijdonlariga yuklangan muqaddas bir vazifadur. Negaki fikrning quvvati, ziynati, kengligi, peadgogning tarbiyasiga bog’liqdir” [6.]. Jadid tarbiyani yoshlikdan berish zarurligini, bu ishga hammani:ota-ona,muallim,hukumat va boshqalarning kirishishi kerakligini ta’kidlaydi. Avloniyning “Kishining nafs yoshligida buzulsa, ilmsiz, axloqsiz ulg’aysa, Ollohu Akbar, bunday kishilardan yaxshilik kutish yerdan turib, yulduzlarga cho‘zilgandekdir” degan

so‘zlari muhim rol o‘ynaydi. shaxsning xarakteri va xulq-atvorini shakllantirishda erta axloqiy rivojlanish. Bu Avloniyning bolalik davridagi kechinmalari, oila sharoiti va ijtimoiy muhitning shaxsning axloqiy fazilatlariga shakllantiruvchi ta’sirini e’tirof etganini ko‘rsatadi. Qolaversa, Avloniyning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, axloqiy tarbiya va tarbiya bilan muntazam shug‘ullanish muqaddas vazifa ekanligi haqidagi fikrlari shaxsda tanqidiy fikrlash va axloqiy idrokni tarbiyalash muhimligini ta’kidlaydi. Avloniy axloqiy fazilatlarni tarbiyalashni nafaqat shaxs kamoloti, balki butun jamiyat ravnaqi uchun zarur deb hisoblaydi. Avloniy odob-axloq tarbiyasi va xulq-atvorni kamol toptirishda muallimning muqaddas burchi ekanligini ham ta’kidlaydi. U kishilarda tafakkurning kuchi, go‘zalligi, kengligi o‘qituvchilarning ta’lim sifatiga bog‘liq, deb hisoblaydi. Bu jamiyat ma’naviyatini shakllantirish, kelajak avlodning intellektual va axloqiy jihatdan barkamol bo‘lishini ta’minlashda pedagoglar zimmasiga yuklatilgan chuqur mas’uliyatni ko‘rsatadi. Abdulla Avloniy ijodi XX asr boshlarida O‘zbekistonda keng tarqalgan pedagogik g‘oyalar va axloqiy qadriyatlarni tushunish uchun qimmatli manba bo‘lib xizmat qiladi. Uning axloqiy tarbiyaning ahamiyati, bolalik tajribasining shakllantiruvchi ta’siri va axloqiy rivojlanishni rag‘batlantirishda o‘qituvchilarning roli haqidagi fikrlari zamonaviy jamiyatda ta’lim va axloq bo‘yicha davom etayotgan munozaralarga yordam beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI. Tarbiya „yo hayot, yo mamot, yo najot, yo halokat, yo sadoqat, yo falokat masalasidir“ [7]. Jadidning bu so‘zlari hali-hanuzgacha o‘zbek jamiyatida o‘z tizginiga ega holda har bir sohaga nisbatan ishlatilmoqda. Shu jumladan, bizning birinchi Prezidentimiz Islom Abdug‘aniyevich Karimov ta’kidlaganidek “Buyuk mutafakkir bobomizning bu so‘zlari asrimiz boshida millatimiz uchun qanchalar muhim dolzarb bo‘lgan bo‘lsa, hozirgi vaqtda ham biz uchun shunchalik, balki undan ham ko‘ra muhim va dolzarb ahamiyat kasb etadi” [8]. So‘nggi yillarda ham Muhtaram prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev yoshlar tarbiyasiga alohida e’tibor berib “Bolalarimizni birovlarining qo‘liga berib qo‘ymasdan ularni o‘zimiz tarbiyalashimiz lozim. Buning uchun yoshlar bilan ko‘proq gaplashish, ularning qalbiga quloq solish, muammolarni hal qilish uchun amaliy ko‘mak berishimiz kerak [9]” deya ta’kidlagan. Prezidentimiz bu vazifalarni amalga oshirishda asrlar mobaynida sayqallangan Abdulla Avloniyning tarbiya „yo hayot, yo mamot, yo najot, yo halokat, yo sadoqat, yo falokat masalasidir [10.]“ degan fikrni hozirda pedagoglar oldiga qo‘ymoqda. Prezident Mirziyoyevning yoshlar tarbiyasi bilan faol shug‘ullanishga chaqiruvi Abdulla Avloniyning ta’limning o‘zgartiruvchi kuchiga bo‘lgan sobit ishonchi bilan hamohangdir. Avloniyning ta’limni hayot qiyinchiliklarini yengish va o‘z salohiyatini ro‘yobga chiqarish vositasi sifatida ta’kidlagani Prezident Mirziyoyevning yoshlarga o‘z taqdirini o‘z qo‘liga olish imkoniyatini berish haqidagi qarashlari bilan hamohangdir. Qolaversa, zamonaviy dunyo talablarini hisobga olgan holda madaniy o‘ziga xoslikni saqlash muhimligini e’tirof etish yoshlarni rivojlantirishga mutanosib yondashuvni aks ettiradi. Prezident Mirziyoyevning yoshlarni o‘z ildiziga sodiq bo‘lishga da’vat etishi Avloniyning o‘zbek ajdodlarining boy merosiga ilhom va yo‘l-yo‘riq manbai sifatida e’tibor qaratgani bilan hamohangdir. Prezident

Mirziyoyev tomonidan ta’lim-tarbiya, yoshlar salohiyatini oshirish, madaniy o‘zlikni anglash masalalariga alohida e’tibor qaratilayotgani Abdulla Avloniy kabi jadid mutafakkirlari tomonidan ilgari surilgan tamoyillarning davomi ekanligini ko‘rsatadi. O‘zbekiston ta’limiga ustuvor ahamiyat berib, yuksak pedagogik qarashlarni tarbiyalash orqali yoshlarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlashi, madaniy merosini kelajak avlodlar uchun saqlab qolishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR. Zamonaviy ma’rifatparvarlar ta’limotidan olingan fikrlar inson qadr-qimmatini qadrlash va ijtimoiy muhitda, xususan, ta’lim-tarbiya orqali har tomonlama kamolotga erishish muhimligini ta’kidlaydi. O‘zbekistonda ushbu g‘oyalarni ilgari surish uchun quyidagi takliflar muhim ahamiyatga ega:

1. Tafakkur tarbiyasini targ‘ib qilish: o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash ko‘nikmalari va intellektual qiziqishni rivojlantirishga urg‘u berish. Shaxslarni zamonaviy dunyo muammolariga tayyorlash uchun so‘rovga asoslangan o‘rganish, muammolarni hal qilish va innovatsiyalarni rag‘batlantirish.

2. Axloqiy tarbiyani kuchaytirish: yaxshi xulq-atvor, qadriyatlar va ijtimoiy mas’uliyatni rivojlantirish uchun axloqiy tarbiyaga katta e’tibor bering. Etika va axloqiy mulohazalarni ta’lim o‘quv dasturlariga kiriting va halollik, hamdardlik va rahm-shafqatni singdiruvchi xarakter tarbiyasi dasturlarini targ‘ib qiling.

3. Oila va ijtimoiy muhitni mustahkamlash: oilani jamiyatning asosi sifatida e’tirof etish va oilalarning o‘z vazifalarini samarali bajarishiga yordam berish. Barkamol rivojlanish va farovonlikka yordam beradigan qo‘llab-quvvatlovchi muhitlarni yaratish uchun jamoatchilik ishtiroki va hamkorlikni rivojlantirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdulla Avloniy. Tanlanga asarlar. 2-jild. “Turkiy guliston yoxud axloq ”,- T, Ma’naviyat, 2006.

2. Abdulla Avloniy. Tanlanga asarlar. 2-jild. “Turkiy guliston yoxud axloq ”,- T, Ma’naviyat, 2006.

3. Abdulla Avloniy. Toshkent tongi. 1979-y., 86-b.

4. Abdulla Avloniy. Tanlangan asarlar, 2 jildlik, 2-jild, — T.: 1998, 62-b.

5. Qosimov. B Milliy uyg‘onish davri o‘zbek adabiyoti, -2004, -T.; Ma’naviyat. 241-bet

6. Abdulla Avloniy. Tanlanga asarlar. 2-jild. “Turkiy guliston yoxud axloq ”,- T, Ma’naviyat, 2000

7. Qosimov. B Milliy uyg‘onish davri o‘zbek adabiyoti, -2004, -T.; Ma’naviyat.

8. Abdulla Avloniy. Tanlanga asarlar. 2-jild. “Turkiy guliston yoxud axloq ”,- T, Ma’naviyat, 2006

9. <https://arxiv.uz/uz/documents/slaydlar/manaviyat-asoslari/prezident-i-a-karimovning-yuksak-ma-naviyat-yengilmas-kuch-asarida-ma-naviy-axloqiy-tarbiya-masalalari>

10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh, Mirziyoyevning O‘zbekiston Respublikasi Mustaqilligining 29 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi nutqi.